

Gondolatok a hátszágvédelmi csapatok hadtápbiztosításának alapvető sajátosságairól

Dr. Generál Tibor alezredes
a hadtudományok kandidátusa

A hátszágvédelmi alakulatok sokirányú rendeltetése jelentősen eltér az MN haderőnemei, fegyvernemei meghatározott irányú rendeltetésétől, ennél fogva azok hadtápbiztosítását sok sajátosság jellemzi.

A hátszágvédelmi csapatok hadtápbiztosítása sajátosságainak feltárásához a többirányú rendeltetésből, továbbá abból a katonaföldrajzi helyzetből kell kiindulni, hogy a HÁV alakulatok a feladataikat nem ellenséges környezetben, hanem az ország területén hajtják végre. A honi területen való működés viszonyai között figyelembe kell venni:

- a háborús igazgatási formában működő szervezett állami élet szabályait;
- a központhadtáp szerveinek tevékenységét;
- az MNK területén alkalmazott más hátszági rendeltetésű erők, a PV szakszolgálati alakulatok, nem az MN-hez tartozó, egyéb — saját és szövetséges — fegyveres erők tevékenységének valamennyi kihatását.

A HÁV alakulatok hadtápbiztosításának alapvető sajátosságai továbbá ezen alakulatoknak a hadműveleti csapatokétól eltérő rendeltetéséből adódnak. A hadműveleti csapatok feladatai térben és időben jól meghatározhatók, a hátszágvédelem viszont a háború végéig viszonylag összefüggő egészet alkot, amelyben az alakulatok fogyasztása és veszteségei egyenetlenül alakulnak. Ezért a hadtápbiztosítás feladatait célszerű egy optimális ciklusba — 10 napos ellátási dekádba — összefogni.

a) A HÁVP hadtápszolgálat — anyagi készletek és szállítóeszközök hiányában — alárendeltjeinek nem bázisellátója, hanem szakfelügyelője. Ez a kapcsolat olyan formáját fejezi ki, amely az ágazati felelősség alapján:

- a hadtápbiztosítás tervezésével, szervezésével,
- az ezzel kapcsolatos feladatok meghatározásával,
- a folyamatos irányítással és
- az ellenőrzések egységes rendszerével gyakorol ráhatást a HÁV alakulatok hadtápjainak tevékenységére.

b) Az ellátás, szolgáltatás, magasabb szintű javítás és gyógyítás központilag szabályozott utaltsági rendszerben történik. Ennek megfelelően

a hadtápbiztosítás klasszikus rendjében kialakult ellátási-szállítási tagozatok helyett a HÁV alakulatok (gyakran önálló feladatot ellátó kisalegységek) és ellátóik között általában „egy lépcsős kapcsolat”-ok létesülnek.

c) Az a körülmény, hogy a HÁV alakulatok állandó háborús elhelyezési körletei többnyire a hadműveleti csapatok által visszahagyott objektumokban van kijelölve, lehetőséget teremt az anyagi eszközök kiszabatainak mozgókészleteken felüli felhalmozására. A visszahagyott objektumok fenntartása és üzemeltetése céljából szervezetileg továbbra is biztosítani kell a laktanya elhelyezési szolgálatokat, valamint az tiszti, tiszthelyettesi állomány — és hozzátartozóik — ellátása érdekében a tiszti étkezdéket (kantinokat).

d) Kedvezőtlen körülményként figyelembe kell venni, hogy a HÁV alakulatok háborús szervezetéhez a népgazdaságból biztosított különböző típusú járművek és egyéb technikai eszközök után a tartalék alkatrész és javító anyag ellátás rendje még nem alakult ki, emellett a sokféle típus karbantartása és javítása gyakran külön szakismeretet igényel.

e) A HÁV alakulatok zömének adott körzethez kötött, folyamatos biztosító feladatai, továbbá a fogyasztás és készletpótlás célját szolgáló szállítmányok viszonylag kis terjedelme lehetővé teszi, hogy a 10 napos ellátási dekádokban a nem romlandó anyagokat egy-két esetben, a romlandó anyagokat pedig három alkalommal, összevont, vagy kapcsolt szállítással vételezzük. Ezáltal tehermentesítjük az utakat és az ellátókat, továbbá tervszerűbbé és gazdaságosabbá tesszük a központhadtáp és a HÁV alakulatok ellátó tevékenységét.

f) A szállítások végrehajtásához csak az ellátók és az alakulatok közötti tagozatokban kell — többnyire alacsonyabb rendű — után- és hátraszállítási utakat kijelölni.

g) Önálló anyagi-technikai bázis híján a hadtápbiztosítás tervezése és szervezése, illetve a kialakult helyzetnek megfelelő módosítása — a szakfelügyelet keretén belül — rendkívül aprólékos és pontos munkát követel a HÁVP hadtáptörzsétől.

h) A hadtápbiztosítás megszervezésének — a HÁV alakulatok keretén belül — változatos formái lehetnek. Azonos térségben vagy közös fő feladatban működő HÁV alakulatok részére célszerű ellátó csomópontokat létrehozni.

i) A közegészség és járványvédelmi feladatokat a HÁV alakulat alkalmazási időszakaiban is a szak polgári szervekkel együttműködésben kell végrehajtani a katonai sajátosságok figyelembevételével. A HÁV-i alakulatoknak az ország egész területén történő alkalmazása viszont szükségessé teszi a környező országok járvány és közegészségügyi helyzeteinek figyelembevételét is.

j) A hadtáp őrzését, védelmét, az adott HÁV alakulat harcbiztosításának keretén belül kell megoldani, amely részben tehermentesíti a hadtápszolgálatot.

k) Különös jelentőségű lesz az együttműködés az MN más szerveinek hadtápszolgálatával, a BM anyagi-technikai szerveivel, a PV szakszolgálati alakulataival, az államigazgatási és népgazdsági szervekkel.

l) A hadtáp vezetési pont többnyire nem települ külön a harcállásponttól, így a hadtáp törzsmunka jobban illeszkedhet a parancsnoki vezetéshez és alapozhat a parancsnoki híradás lehetőségeire.

m) Alakulataink keretszervezési, illetve M törzseinek rendszere miatt a hadtápfelkészítés alapvető követelménye az erőkifejtés fokozásának képessége, még a készenlét előtt.

A fenti alapvető sajátosságok — néhány vonatkozásban — az alábbiak szerint bonthatók ki.

1. *A HÁV hadtápalakulatok és hadtápszolgálatok felkészítésénél — tapasztalataink alapján — számolni kell:*

— a tartalékos hadtáp vezetőállomány operatív készségének hiányával,

— a szolgálatok szakállománya felkészültségének fogyatékoságával, illetve a helyettesítésekkel,

— a rendelkezésre álló technika terepjáró képességének minimumával,

— az M utalványokon biztosított anyagok felvételezésének és az alakulatokhoz történő leszállításának bonyolult feltételeivel,

— a népgazdaságból biztosított, illetve a hadműveleti csapatoktól kivont és a szükségletet gyakran csak szükségképpen kielégítő eszközök és anyagok alacsonyabb technikai színvonalával,

— mivel alakulataink zöme mozgósítással áll fel, az összekovácsolásra tervezett idő lényegesen csökken, ezért a hadtápegységeknek megalakulásukkal egyidejűleg ellátó és kiszolgáló feladatokat kell végrehajtani, esetleg még a készenlét előtt felkészülni a lépcsőzetes alkalmazás hadtápbiztosítására.

2. *A HÁV alakulatok hadtápjai felépítésének követelménye — a folyamatos és megbízható ellátás érdekében — az hogy, a központi utalás figyelembevételével létrehozzuk a szükséges egyedi vagy összevont ellátó helyeket. Emellett — elsősorban az egészségügyi és szállító alegységek-ből — olyan seregtest szintű tartalékot képezünk, amely néhány csapat ellátó apparátusának kiesése esetén, és a kialakult bonyolult helyzet hadtáp problémáinak megoldása céljából — közvetlen felhasználásra — rendelkezésünkre álljon.*

A HÁV alakulatok hadtáp felépítése vonatkozásában behatároló tényezőként figyelembe kell venni, hogy az állandó háborús elhelyezési körletben a hadtápegységek a csapatokkal együtt települnek. Ezekben a körletekben kell kialakítani a csapatok hadtápbjektumait, amelyeket — az alkalmazásnak megfelelően — az egységek teljes hadtápszolgálatukkal, vagy kikülönített részlegekkel csak időlegesen hagynak el. Ezekre az objektumokra alapozva történik a feladatot végző egységek kikülönített

alegységek hadtápbiztosítása, az anyagok utánszállításával, a sérültek és javításra váró eszközök hátraszállításával, a szolgáltatások helyszínen történő kialakításával.

Az áttelepítést a HÁV alakulatoknál is az ellátás folyamatosságának biztosítása érdekében, valamint a kényszerű körülmények miatt (az elleneséges behatás, sugárveszélyeztettség stb.) kell végrehajtani.

3. *A HÁV alakulatok anyagi biztosításának sajátosságai* ezen alakulatoknak a hadműveleti csapatoktól eltérő feladataiból adódnak. Ennek megfelelően a HÁV alakulatok részére a hadműveleti cél teljesítéséhez szükséges készletképzési és fogyasztási mutatók meghatározása helyett, a folyamatos alkalmazásukat kell biztosítani egy olyan időszak kijelölésével, amely lehetővé teszi a tervezés és elszámolás egységét, továbbá az esetenkénti módosítás gyors végrehajtását.

Ezt az időszakot — mint feljebb már utaltunk rá — célszerű 10 napban meghatározni. Realitását indokolja az alkalmazás várható időtartama, önálló cselekvőkészségük feltételeinek huzamosabb időre való biztosítása, s nem utolsósorban az a körülmény, hogy csapataink zöme alkalmazás esetén az MN más egységei által hátrahagyott laktanyákban, egyéb objektumokban helyezkednek el, ahol bizonyos gazdálkodás is folytatható, nagyobb készlet halmozható fel és a visszahagyott anyagi eszközök felhasználásával is számolni lehet, megfelelő intézkedésekre.

Ugyanakkor ebben a rendszerben:

— tehermentesítjük a központhadtáp intézeteket a napi anyagiadásoktól, ezáltal fő figyelmünket a hadműveleti csapatok ellátására fordíthatjuk;

— az után- és hátraszállítási utakat kevésbé vesszük igénybe;

— fokozzuk a szállítások gazdaságosságát;

— a felhalmozott készletekből jobban tudunk átcsoportosítani saját csapataink érdekében oda, ahol az ellenséges behatás ezt megköveteli;

— csökken a szállítások kísérésére kirendelésre kerülő állomány létszámszükséglete;

— az egyes alakulatok ezen készletek birtokában jelentős veszteségeket is soron kívüli igénylések nélkül tudnak biztosítani.

Következésképpen így csapataink készleteit 10 napos ellátási időszakon belül 1—2 alkalommal, a romlandó anyagokat pedig 2—3 esetben egészítenék ki az ellátó bázisokról.

A hátországvédelmi alakulatok anyagi-technikai és egészségügyi biztosításának alapját központi utaltsági rendszer képezi, melynek keretén belül az anyagellátásra és szolgáltatásokra alakulatonként a központhadtáp-, a népgazdasági intézmények, vállalatok, illetve más honvédségi alakulatok kerülhetnek kijelölésre.

4. *Az ellátás forrásai az alábbiak*

a) *A készletek, melyek:*

— állománytáblában rendszeresített (táblás) anyagokból;

— állománymutatók, hadinormák és meghatározott kiszabatok alapján felhalmozott mozgó anyagi készletekből (normás anyagok),

- kiegészítő készletekből,
- cserekészletekből tevődnek össze.

A mozgó anyagi készleteket növeljük meg kiegészítő készletekkel a háborús alkalmazás idején a 10 napos ellátási dekád várható szükségleteinek megfelelően. Visszahagyott anyagi-technikai eszközök átvétele esetén ez a készlet tovább növelhető. A kikülönített alegységeknél — amelyeket maximális önellátásra kell képesíteni — hasonlóan magas kiegészítő készleteket képezhetünk, illetve ellátásukat háborús jegyekkel, keretutalványokkal, illetve pénzbeni térítés ellenében is biztosíthatjuk.

b) *A helyszíni beszerzés* — mint kiegészítő ellátási forrás — másként alakul, mint /a hadműveleti csapatoknál. Ilyen beszerzéseket csakis az illetékesek által szabályozott módon lehet végezni.

c) *A szákmányolt anyagok* felhasználására kevesebb lehetőség nyílik, mint a hadműveleti csapatoknál. A légi deszantok és diverzánsok élleni harc lehetőségébe azonban ezt a forrást sem zárja ki teljesen.

d) Végül a helyreállításból és javításokból visszatérülő anyagi-technikai eszközöknek az ellátásba történő újbóli bekapcsolódása is figyelmet érdemel.

5. *A technikai biztosítás általános elvei a HÁV alakulatok vonatkozásában — jelenleg — szakszolgálatonként, különbözőképpen alakulnak*, mivel a csapatok technikai ellenőrző, bevizsgáló, kiszolgáló és javító tevékenységét — különböző szinten — a seregtest szintű vegyesraktár és javítóműhely kiegészíti. Ugyanakkor az MN központi és a népgazdaság kijelölt bázisain is különböző szintű technikai biztosító tevékenységet végeznek el a HÁV alakulatok részére.

A fentieknek megfelelően a HÁVP technikai vezető szerveinek szaktevékenységében kettős irányzat érvényesül:

- szakfelügyelet gyakorlása a csapatok — saját eszközökkel végzett, illetve utaltsági rendszerben igénybevett — technikai biztosítása felett;

- a fegyverzeti, gépjármű, műszaki, vegyivédelmi és híradó technikai eszközök különböző mérvű ellenőrző bevizsgálásának, műszaki kiszolgálásának és javításának megszervezése a saját vegyesraktár és javítóműhely megfelelő végrehajtó szerveinek célszerű alkalmazásával.

A HÁV alakulatok háborús technikai eszköz ellátottságára az alábbiak a jellemzők:

- egyes alakulatok részére korszerű katonai és népgazdasági technika van biztosítva;

- a béke szervezetről hadi szervezetre átállt alakulatoknál — zömében — olyan technika áll rendelkezésre, amelyet az MN korszerűsítése folyamán a hadműveleti csapatok rendszeréből vontak ki;

- a mozgósításkor felálló alakulatoknál a technikai eszközök — a speciális katonai felszereléseken kívül — a népgazdaságból — gyakran helyettesítésekkel — állnak rendelkezésre.

A mozgósított technika minőségét az a körülmény határozza meg, hogy a hadműveleti csapatok — helyük és szerepük alapján — az MN kiegészítési rendszerében a HÁV alakulatok elé sorolnak.

6. A HÁV alakulatok hadtápszolgálatainak vezetési sajátosságait az alábbi körülmények határozzák meg:

— alapvető eltérés van a hadműveleti és hátországvédelmi csapatok hadtápbiztosítása között, mert amíg az előbbieknél a hadtápbiztosítást a hadműveleti tevékenység céljához, méreteikhez és a megvívásnak módjához szervezik meg, az utóbbinál ugyanezt időszakhoz kötve (10 naponként) kell meghatározni, ezen belül az egyes alakulatok sajátos feladatahoz intézkedésekkel hozzáigazítani;

— a szakvezetés viszonylag nagyszámú alárendelt hadtáp- — alakulatra és — szolgálatra terjed ki, amelyek zömmel közbeeső hadtáptörzsek nélkül, az ország egész területén, decentralizáltan, egymástól eltérő feladatokat hajtanak végre:

— általános probléma, hogy korszerű viszonyok között az elhatározás meghozatalára rövid idő áll rendelkezésre. A HÁV alakulatok sokféle és decentralizált alkalmazási feladatai miatt — amelyekre egyidejűleg sokféle döntést kell hozni — ez az idő méginkább lerövidül. A parancsnoki vezetés — átruházott hatáskörökkel — áthidalja ezt a problémát, de az anyagi-technikai és egészségügyi szerveknek minden döntés meghozatalában közre kell működni;

— a 01. HM parancs szellemének megfelelően komplex hadtápbiztosítás irányításában hatékonyabban érvényesítjük a koordináció megfelelő követelményeit.

A HÁV alakulatok — eltérően a hadműveleti csapatoktól — nagyobb kötelékben nem vívnak hadműveleteket, hanem általában rendeltetésüknek megfelelő hadműveleti-hadászati jellegű biztosítást valósítanak meg. Emiatt tevékenységüket — mint szerves egészet — nem lehet valamiféle előkészítő és dinamikai időszakra felosztani, melynek során a vezető törzs munkarendje kialakulhatna. A háború kirobbanásától kezdve az egész hátországvédelmi tevékenységet egy olyan összefüggő műveletnek kell tekinteni, amelyben minden egyes alakulat feladata mindig a konkrét helyzet alapján kerül meghatározásra.

Ennek következtében a HÁV alakulatok mindenoldalú hadtápbiztosítását nagy körültekintéssel kell kidolgozni és esetenként pontosítani, a megvalósításra sokféleképpen szükséges intézkedni.

Problémaként merül fel annak az eldöntése, hogy a hátországvédelmi alakulatok tevékenységének adott időszakában a hadtápbiztosítást milyen módszerek szerint tervezzük, szervezzük és irányítsuk.

A hadműveleti csapatok seregtest-törzsei a feladat vételétől, annak teljesítéséig kipróbált úton haladnak (kimunkálják a parancsnok elhatározását, hadműveleti és biztosítási tervet készítenek, ugyanilyen parancsokat és parancskivonatokat adnak ki, rendszeres és gyakori jelentéseket dolgoznak fel, viszonylag azonos szituációban intézkednek stb.).

A HÁVP esetében — mivel minden alakulatnak más és más a feladata — szó sem lehet egynemű elhatározásról, egynemű feladat hadtápbiztosításának megtervezéséről, egynemű parancsból vett kivonatok kiadásáról.

A hátországvédelmi alakulatok hadtápjainak vezetését a béke időszakban alapozzuk meg. Az alakulatok alkalmazási és annak hadtápbiz-

tosítási tervét ebben az időszakban dolgozzuk ki (a bevonható legszükségesebb munkacsoporttal) és a háborús veszélyeztetettség időszakában pontosítjuk, illetve kiegészítjük a háborús utaltság és az őrzés-védelem szabályaival, az alakulatok tevékenységéből eredő sajátos — a hadtápbiztosítást befolyásoló — jellemzőkkel. Háborúban ezeknek az okmányoknak az állandóan naprakészételeivel és a folyamatos helyzetnyilvánítás segítségével — főleg operatív formában — intézkedünk.

Tekintettel arra, hogy az ellátás, szolgáltatás és technikai biztosítás tervezésének és végrehajtásának alapidőszaka a 10 napos dekád, így a részletes tervidőszak is 10 napra szól. Ezért mind a HÁVP hadtáptörzsénél, mind a HÁV alakulatoknál — elvileg — 10 napos hadtápbiztosítási terveket kell készíteni, illetve ugyanilyen alapidőszakra szóló hadtápparancsot kell kiadni. Amennyiben az alapidőszakon belül a rendszabályokat változtatni kell, így ezt a hadtáp intézkedésben hozzuk az alárendeltek tudomására. A 10 napos tervezési elv az alakulatoknál csak akkor módosul, ha időközben az egész állományt érintő, új alkalmazási feladatot kapnak. Ebben az esetben az új alkalmazás hadtápbiztosítására külön intézkedni kell. A HÁVP hadtáptörzsének tevékenységét úgy kell megszervezni, hogy az irányítás folyamatosságának fenntartása mellett a 10 napos biztosítási időszak hetedik napjától — a következő időszak hadtápbiztosításának tervezéséhez-szervezéséhez — a szükséges állomány rendelkezésre álljon.

A fentiekben lehetett összefoglalni a HÁV alakulatoknak alapvető hadtápbiztosítási sajátosságait.